

แนวโน้มการจัดการศึกษาเรียนรวมในประเทศไทยและปัจจัยสู่ความสำเร็จ
TRENDS IN THE PROVISION OF INCLUSIVE EDUCATION IN THAILAND
AND FACTORS FOR SUCCESS

Received: May 10, 2021

Revised: June 30, 2022

Accepted: June 30, 2022

สุภัทสร่า จตุโชคอุดม¹ ณัฐรยานันท์ เชาวน์เฉลิมกุล²

ชนิดา มิตรานันท์³ และ ชีวัน เขียววิจิตร⁴

Supatsara Jatuchokudom¹, Natthaya Chaowchalermgul²

Chanida Mitranun³ and Cheewan Khiowwichit⁴

^{1,2}โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

^{1,2}SWU Prasarnmit Secondary Demonstration School, Bangkok 10110 Thailand

³Faculty of Education, Srinakharinwirot University, Bangkok 10110 Thailand

⁴SWU Patumwan Demonstration School, Bangkok 10330 Thailand

¹Corresponding author, E-mail: supatsara123@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยบทความนี้ได้ศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของการจัดการเรียนรวม รูปแบบการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย แนวโน้มการจัดการเรียนรวมในประเทศไทยและต่างประเทศ และปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการเรียนรวม ซึ่งจากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่ได้ศึกษารวบรวมนี้ ได้ข้อสรุปว่า การจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การสร้างทัศนคติทางบวกให้กับบุคลากรโดยเฉพาะผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรวมในองค์กรให้ดำรงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: แนวโน้ม, การจัดการศึกษาเรียนรวม, ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ABSTRACT

This article is a compilation and analysis of literature reviews related to the management of inclusive education in Thailand about education management for children with special needs. This article studies have studied, analyzes and presented meaning and forms of inclusive learning management trends of inclusive management in Thailand and the United States America, and factors related to successful inclusive learning models. According to the literature

review, the study found that successful inclusive education management requires well cooperation from all sectors. Especially, building positive attitudes for personals and the executives is considerably important for continually driven inclusive education management in the organization.

Keywords: The Trend, Inclusive Education, Factors for Success

บทนำ

ปัจจุบันยังมีความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการเรียนร่วมและเรียนรวมอยู่ โดยมีการตั้งคำถามว่าเรียนร่วมต่างจากเรียนรวมอย่างไร เรียนร่วมเหมือนเรียนรวมใช่หรือไม่ ประเทศไทยใช้รูปแบบการจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งมีนักวิชาการและนักวิจัยได้กล่าวถึงประเด็นนี้ (Mallick & Sheesh, 2013; Shore, 2013; Berger, Cunningham, & Drumwright, 2007; Sindelar & Deno, 1978) ว่า *การเรียนร่วม* เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ได้รับการบริการการศึกษาพิเศษในห้องเรียนทั่วไปในช่วงเวลาที่เฉพาะเจาะจง และเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนเป็นหลัก นักเรียนเหล่านี้อาจเข้าเรียนวิชาศิลปะ พลศึกษาในห้องเรียนปกติ ซึ่งเป็นวิชาปฏิบัติ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นักเรียนเรียนห้องเรียนแยก มีความเชื่อว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษยังไม่สามารถทำงานในห้องเรียนทั่วไปได้ การอยู่ในสภาพแวดล้อมการศึกษาพิเศษที่แยกออกมานั้น ช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานแบบตัวต่อตัวกับครูการศึกษาพิเศษ และสำหรับ*การเรียนรวม* เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีข้อจำกัดน้อยที่สุด โดยไม่คำนึงความบกพร่อง ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ภาษา กายภาพ และศักยภาพของนักเรียน โรงเรียนมีหน้าที่เตรียมสภาพแวดล้อม เครื่องมือ อุปกรณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยมีการหลักการว่า นักเรียนเป็นคนเลือก โรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเลือกนักเรียน เน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง บุคลากรในโรงเรียนทุกภาคส่วน และชุมชน โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนได้อยู่ร่วมกันตามปกติในทุกกิจกรรม (Grenot-Scheyer, 1996; Moore, 2003; Gordon, 2006)

ดังนั้นสรุปได้ว่า การเรียนร่วมและการเรียนรวมนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การเรียนร่วม โรงเรียนจะเป็นฝ่ายเลือกนักเรียน มีรูปแบบการจัดการศึกษามากกว่า 1 รูปแบบ นักเรียนจะเรียนในห้องเฉพาะวิชาปฏิบัติ ส่วนวิชาที่เน้นกระบวนการคิด นักเรียนจะถูกแยกออกมาเรียนในห้องเฉพาะ ซึ่งการเรียนร่วมนั้น นักเรียนจะเป็นฝ่ายเลือกโรงเรียน โรงเรียนทำหน้าที่เตรียมความพร้อมทั้งสถานที่ สภาพแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับนักเรียนเป็นรายบุคคล จากกระบวนการที่มีความแตกต่างกันนั้นยังพบว่า ทั้งสองระบบมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรู้ เพิ่มพูนประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สูงสุด เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างทัดเทียมเหมือนนักเรียนปกติ

การศึกษาเรียนรวม เป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่เอื้อให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงเรื่องการศึกษาได้ตามสิทธิที่ได้รับจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าถึง

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

คุณภาพมาตรฐานแห่งตน ความเสมอภาคที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกหรือเลือกปฏิบัติ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถอยู่ร่วมกับนักเรียนปกติ ถึงแม้จะมีพื้นฐานความแตกต่างทางสภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และวัฒนธรรม (ภู่ฟ้า เสวกพันธ์. 2555: น. 1; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: น. ค) ซึ่งในปีการศึกษา 2559 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้เป็นปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และหัวใจสำคัญ คือ การจัดให้มีการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) ขึ้นในโรงเรียนทุกแห่งทั่วประเทศ เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และพัฒนาทักษะอย่างมีคุณภาพภายในบริบทของสังคม สิ่งแวดล้อม ชุมชนเดียวกันกับนักเรียนปกติ และอยู่ภายในความแตกต่างที่ไม่มีอุปสรรคมากีดขวาง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: น. ก) โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Global Goals for Sustainable Development) ดังนั้นการจัดการเรียนรวมจะช่วยพัฒนานักเรียนไปสู่สถานะปกติที่สมบูรณ์ และได้รับสิทธิต่างๆ เท่าเทียมกับคนปกติ นอกจากนี้รูปแบบการเรียน การใช้หลักสูตร การจัดระเบียบทางการบริหาร ยุทธศาสตร์การสอน การใช้ทรัพยากร ควรมีการสนับสนุนและบริการเพื่อสอดคล้องกับความต้องการพิเศษของนักเรียนที่เรียนรวมด้วย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวม โดยไม่คำนึงถึงลักษณะความรุนแรงของความบกพร่อง (Blandul, 2010, p. 29) ซึ่งเป็นการให้บริการทางการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เป็นประชากรที่สมบูรณ์อย่างมีคุณภาพภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด

ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทย รูปแบบการเรียนรวมนั้นยังมีข้อจำกัดของปัจจัยทางงบประมาณ ทัศนคติผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความพร้อมของสถานศึกษาในการรองรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวม โดยไม่ปฏิเสธถึงความบกพร่อง และยังมีช่องว่างระหว่างนโยบายกับแนวทางปฏิบัติที่ยังไม่เอื้อซึ่งกันและกัน

ความหมายของการจัดการเรียนรวม

การศึกษาที่สามารถนำนักเรียนทุกคนเข้าเรียนรวม โดยนักเรียนได้รับการช่วยเหลือจากโรงเรียนตามความเหมาะสม ได้รับการสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนรู้ มีส่วนร่วมทุกด้านในโรงเรียนตามศักยภาพการศึกษาที่ดี เป็นเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบวิธีการจัดการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาในโรงเรียน เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมด้วยกันผ่านกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน สร้างความมั่นใจในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับนักเรียนทุกคน โดยการตอบสนองความต้องการที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้อันร่วมกันที่ปราศจากอุปสรรคมากีดขวาง นั่นคือ การจัดการเรียนรวม (Inclusive Education) หรือการนำมารวมเข้าด้วยกัน (Karten, 2015) มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการจัดการเรียนรวมไว้ ดังนี้

“การเรียนรวม” เป็นการออกแบบการสอน การช่วยเหลือ และสนับสนุนอย่างมีคุณภาพสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในบริบทของการศึกษา จัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในโรงเรียน ได้รับการเอาใจใส่เสมือนไม่ได้มีความบกพร่องใดๆ ได้รับการบริการและการช่วยเหลือสนับสนุนในชั้นเรียนจากเพื่อนและครูสร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความต้องการ

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

พิเศษมีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของโรงเรียนผ่านกิจกรรมต่างๆ นักเรียนแต่ละคนมีความเท่าเทียมกันทั้งโอกาสและสภาพแวดล้อมทางการศึกษา (Bui, Quirk, Almazan, & Valenti, 2010; Alquraini, & Gut, 2012; Moore, 2003; Stubbs, 2008) ซึ่งหมายความว่า นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถอยู่กับเพื่อน โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความบกพร่อง และนักเรียนเหล่านี้จะเป็นตัวเลือกอันดับแรกเหมือนนักเรียนทั่วไปในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้องค์กรและนักวิชาการ (UNESCO, 2010; Anastasiou, Kauffman & Di Nuovo, 2015; Florian, 2014; Booth, 2011; Mitchell, 2005) กล่าวว่า การศึกษาแบบรวม เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้น สำหรับนักเรียนให้สามารถเรียนร่วมกันในสภาพแวดล้อมชั้นเรียนปกติ ตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนทุกคน นักเรียนจะได้รับการสอนที่สอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจผ่านการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้วัฒนธรรมและชุมชน ลดการกีดกันจากระบบการศึกษา นำไปสู่เป้าหมายของระบบการศึกษาทั้งระบบที่เอื้อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครูและนักเรียนยอมรับได้ และความท้าทายภายในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่รับต้องส่งเสริม ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล นักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์แบบเฉพาะตน

ดังนั้นการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นระบบการศึกษาที่ออกแบบมาเพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคล แต่ไม่มีการแบ่งแยกประเภทบกพร่อง เชื้อชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะมีความบกพร่องเล็กน้อยจนถึงมากก็ตามจะต้องได้รับการจัดให้อยู่ในชั้นเรียนการศึกษาทั่วไปที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งอยู่ในโรงเรียนใกล้บ้านของนักเรียน เพื่อรับการเรียนการสอน การสนับสนุนที่มีคุณภาพสูง โดยความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง และนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education Models) แต่ละรูปแบบมีลักษณะแตกต่างกันไป และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ บริบทของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ดีที่สุด ดังนั้นแต่ละรูปแบบจึงเป็นทางเลือกในการจัดการศึกษา สำหรับประเทศไทย รูปแบบการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนแกนนำมี 3 รูปแบบ (ผดุง อารยะวิญญู และวาสนา เลิศศิลป์, 2551: น. 34-35) ดังนี้ 1) การเรียนรวมเต็มเวลา (Full Inclusion) หมายถึง การที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะเดียวกับเด็กปกติตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียน หากนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถจะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ให้ถือเป็นภารกิจของครูผู้สอน ที่จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีสอน วิธีจัดกิจกรรม และวิธีการประเมินที่เหมาะสมให้นักเรียนสามารถร่วมกิจกรรมได้ 2) การเรียนรวมบางเวลา (Partial Inclusion) เป็นห้องเสริมวิชาการ (Resource Room Model) มีเรียนรวมในบางเวลาและแยกออกมาเรียนบางเวลา ซึ่งจะแยกเรียนเฉพาะวิชาที่มีทักษะในวิชานั้นแตกต่างกันมาก ดังนั้น ตารางจึงต้องกำหนดชัดเจนว่า วิชาใดต้องมาเรียนในห้องเสริมวิชาการ และ 3) การเรียนรวมเต็มเวลา (Full Inclusion) ประเภทมีครูผู้ช่วย (Teachers Aid Model) รูปแบบนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องที่รุนแรงมากกว่า 2 รูปแบบแรก ครูจะจัด

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 1 - 3 คนในห้องหนึ่ง มีครูผู้ช่วยประจำอยู่ในห้อง ทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือนักเรียนตลอดเวลา และมีการจัดการเรียนการสอนตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า รูปแบบที่ 1 นักเรียนที่ใช้รูปแบบนี้ต้องมีความพร้อมใกล้เคียงกับนักเรียนปกติมาก รูปแบบที่ 2 นักเรียนต้องมีศักยภาพเกี่ยวกับด้านทักษะใกล้เคียงกับนักเรียนปกติ ส่วนด้านที่เป็นวิชาการจะแยกนักเรียนออกมาอยู่ในห้องสอนเสริม และรูปแบบที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องมาก นักเรียนไม่สามารถเข้าไปเรียนกับเพื่อนปกติได้ ดังนั้นการนำนักเรียนเข้าไปเรียนในรูปแบบใด จะพิจารณาความบกพร่องของนักเรียนเป็นหลัก โดยเรียงลำดับความบกพร่องน้อยที่สุดไปหามากที่สุด

นักวิชาการและนักวิจัยได้ให้ความสนใจถึงการจัดการศึกษาพิเศษ และได้มีการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมผ่านกระบวนการวิจัย เพื่อนำมาเป็นตัวเลือกสำหรับโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม โรงเรียนต้นแบบเรียนรวม และชุมชน ในการนำไปพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เบญจา ชลธารันนท์ (2546) ได้พัฒนาโครงสร้างซีท เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการ ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรวม ให้มีประสิทธิภาพ รูปแบบการบริหารจัดการเรียนรวมโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ประกอบด้วย 1) นักเรียน (S : Student) เตรียมความพร้อมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การช่วยเหลือทางวิชาการ เพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน 2) สภาพแวดล้อม (E : Environment) จัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment : LER) 3) กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities) ทั้งกิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน ต้องจัดให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าร่วมได้ 4) เครื่องมือ (T : Tools) เริ่มจากการวางนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาตามความบกพร่องแต่ละประเภท

จุดเด่น คือ การเตรียมความพร้อมของโรงเรียน เพื่อรองรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท โดยไม่คำนึงถึงความรุนแรงของความบกพร่อง จุดที่เป็นอุปสรรค คือ โรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว องค์กรหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อย และโรงเรียนที่จะจัดได้ต้องมีความพร้อมค่อนข้างสูง ทั้งนโยบาย งบประมาณ อาคารสถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร ซึ่งต้องเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ถึงจะดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ได้

2. รูปแบบการเรียนร่วมแบบรวมพลัง (Collaborative Inclusion Model: CIM) นงลักษณ์ วิรัชชัย (2544) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา จากแนวคิดและแนวโน้มการจัดการศึกษาในประเทศไทย และต่างประเทศ กับโครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชนมูลนิธิเพื่อเด็กพิการ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การจัดการศึกษามีแนวโน้มเป็นรูปแบบเรียนรวมและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน เน้นการฝึกอาชีพ ดำเนินการนำครอบครัว ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ การบำบัดรักษา การหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาความพิการในระดับชุมชน จนได้รูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรวม ได้แก่ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบอิงครอบครัว และชุมชน รูปแบบการสอนตามบทบาทหน้าที่ รูปแบบการสอนเป็นรายบุคคล รูปแบบการทำงานเป็นทีม การ

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

ร่วมมือร่วมใจและการให้คำปรึกษา ซึ่งจากรูปแบบที่หลากหลายนี้นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนรวมแบบรวมพลัง (Collaborative inclusion model: CIM)

จุดเด่น คือ เป็นการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาที่นำผู้นำและเจ้าหน้าที่ในชุมชน ครอบครัว และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานให้คนพิการได้รับบริการที่เหมาะสมและใกล้บ้าน สร้างให้ครอบครัวและคนในชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อพานักเรียนให้สามารถพึ่งพาตนเองและเข้าสู่ความสังคมได้เหมือนคนทั่วไป จุดที่เป็นอุปสรรค คือ สถานที่จำเป็นต้องขยายหรือเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณเด็กที่เข้ารับบริการ และเหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็กที่จะนำไปจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

3. รูปแบบ APACP Model สุภาพร ชินชัย (2551, น. 138-148) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชน ตั้งแต่ 1) กำหนดปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน 2) กำหนดแนวทางและการวางแผนแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดขึ้น ซึ่งมีการประเมินผลในระหว่างดำเนินการตามแผน และการปรับเปลี่ยนแผนอย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ นำกระบวนการวิเคราะห์ ปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค Future Search Conferences : F.S.C. (Weisbord & Janoff, 2000, อ้างถึงในสุภาพร ชินชัย, 2551: น. 62) นำผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) เข้ามาทำการประชุมร่วมกันเพื่อคิดวิเคราะห์ วางแผนให้โอกาสตั้งแต่ค้นหาปัญหา ความต้องการ ทิศทางในการดำเนินการ แนวทางการแก้ปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติ และการประเมินผลดำเนินงาน ซึ่งส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ เข้าใจ นำไปสู่การจัดการศึกษาอย่างยั่งยืน

จุดเด่น คือ มีการศึกษาปัญหา ความต้องการของโรงเรียน การวางแผนแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในพื้นที่ของชุมชน กลายเป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา จุดที่เป็นอุปสรรค คือ เหมาะสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรเพียงพอต่อการดำเนินงาน โรงเรียนมีระบบการบริหารที่ชัดเจน มีกระบวนการนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกโรงเรียน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษภายในโรงเรียน

4. รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (ปวีณา วิจิตพร, 2554: น. 103-109) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้แนวคิดการศึกษาพิเศษ แนวทางการดูแลรักษา การศึกษาตามอัธยาศัย และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง มุ่งหวังให้พลังของครอบครัวช่วยนำไปสู่การใช้ชีวิตปกติในสังคม เน้นการพึ่งพาตนเอง ภายใต้ปรัชญา “คนพิการ ไม่ได้หมายถึง ผู้ไร้ความสามารถ” ซึ่งการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่เน้นความสนใจ ความต้องการ ความพร้อม ความสามารถของผู้เรียน และการเรียนรู้ที่อิสระ จึงไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว ไม่มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้ 1) บุคลากร เป็นอาสาสมัครที่เข้ามาช่วยกิจกรรม 2) กิจกรรม เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและส่งเสริมอาชีพ 3)

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย 4) งบประมาณ ได้มาจากการระดมทุนและการรับบริจาค 5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

จุดเด่น คือ เน้นการพัฒนา ส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความพร้อม และความประสงค์ของผู้ปกครองในการฝึกทักษะอาชีพ เพื่อนำไปเลี้ยงชีพได้ จุดที่เป็นอุปสรรค คือ บุคลากรที่เข้ามาจัดกิจกรรมจะเป็นอาสาสมัครเป็นหลัก ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับเฉพาะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา นักเรียนที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายเข้าเรียน และกิจกรรมที่นำมาพัฒนายังไม่มีความหลากหลาย มีความเจาะจงเฉพาะกลุ่มผู้เรียน จนชุมชนหรือท้องถิ่นอาจไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้

5. การจัดการเรียนรวมแบบคละชั้น (Multilevel Inclusive Education) กิ่งเพชร ส่งเสริม (2552, น. 350-358) โดยการออกแบบแผนจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อความแตกต่าง เป็นการช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติอย่างเสมอภาค ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นการนำนักเรียนมาเรียนด้วยกันในชั้นเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุ ความสามารถ เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายของนักเรียน มีหลักการดังนี้ 1) โรงเรียนมีบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนแต่ละคนมีขั้นตอนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เด็กเรียนช้าและเด็กเก่งไม่ได้รับความกดดันในการเรียน 3) ปรับหลักสูตรและวิธีสอนที่ยืดหยุ่น 4) จัดแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของแต่ละคน 5) มีวิธีสอนที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน 6) นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกัน โดยวิธีสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Tutoring) การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการทำโครงการหรือกิจกรรมเป็นกลุ่ม 7) ผู้เรียนได้รับการประเมินตามศักยภาพจริง คือ ความสำเร็จของนักเรียนเกิดจากความพยายามและความอดุสาหะ ไม่เน้นวิธีการตัดเกรด 8) มีการวางแผนหลักสูตร การประเมินผลและการบันทึกผลการสอนตามสภาพจริง 9) ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้สอนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการเรียนการสอน

จุดเด่น คือ พัฒนาจากความต้องการจำเป็นของโรงเรียน เพื่อใช้แก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่ขาดแคลนอัตรากำลังในการจัดการศึกษาพิเศษ เป็นการช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านร่วมกับนักเรียนทั่วไป ซึ่งเกิดจากความร่วมมือ ความเข้าใจของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและชุมชน ที่นำทรัพยากรในชุมชนมาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ จุดที่เป็นอุปสรรค คือ เหมาะสำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาและต้องเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนในแต่ละระดับชั้นจำนวนไม่มาก ขาดแคลนบุคลากรการสอนไม่ครบชั้น สำหรับโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาถ้าจะนำไปใช้อาจต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของชุมชน ครอบครัว ตัวนักเรียน และเพิ่มการส่งเสริมทักษะทางอาชีพให้แก่นักเรียนร่วมด้วย

6. การจัดการเรียนรวมโดยใช้รูปแบบ SPISIR สมพร หวานเสร็จ (2562) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกับการพัฒนาศักยภาพคนพิการ อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับคนพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลางจึงได้ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรวมโดยใช้รูปแบบ SPISIR ด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) กรอบโครงสร้างซีท (Student,

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

Environment, Activities, Tool : SEAT) กระบวนการบริหารคุณภาพ (Plan, Do, Check, Act: PDCA) รวมทั้ง การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์ ข้อมูลจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค (S = SWOT Analysis) 2) การวางแผน แบบมีส่วนร่วม (P = Participation planning) 3) การนำแผนสู่การ ปฏิบัติ (I = Implementing) 4) การนิเทศและสนับสนุน (S = Supervision & Support) 5) การปรับปรุง (I = Improving)และ 6) การรายงานผลการดำเนินงาน (R = Reporting)

จุดเด่น คือ การประสานงานสร้างความร่วมมือให้มีบุคลากรจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง เข้ามา ปฏิบัติหน้าที่ประจำโรงเรียน โดยร่วมกับทางโรงเรียนวางแผน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ จัดอบรมให้ความรู้ ด้านการศึกษาพิเศษแก่บุคลากรและผู้ปกครอง มีดำเนินการจัดทำแผนการจัดเรียนรู้เฉพาะบุคคล แผนการสอน เฉพาะบุคคล และมีคำสั่งของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง คำสั่งของโรงเรียนเรียนรวมที่ระบุหน้าที่ปฏิบัติงาน ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างชัดเจน จุดที่เป็นอุปสรรค คือ การสนับสนุนด้านงบประมาณในการ จัดซื้ออุปกรณ์ สื่อ จัดจ้าง ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาพิเศษที่ไม่คำนึงถึงความบกพร่อง และรูปแบบการ จัดการเรียนรวมโดยใช้รูปแบบ SPISIR นี้เหมาะสมกับโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากต้องอาศัยความร่วมมือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมวางแผน ดำเนินการเป็นหลัก

7. รูปแบบ CocoOut 21 Model (สมเกตู อุทธโยธา, 2562: น. 1-24) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการนำบุคลากรขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ เข้ามาสร้างเป็นเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษ ซึ่งรูปแบบ CocoOut 21 Model ประกอบด้วย 1) Co: Collaboration การประสานความ ร่วมมือจากขององค์กร ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันพัฒนาการเด็กราช นครินทร์ ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโรงเรียนแกนนำในการจัดการเรียนรวม 2) Co: Coaching and Mentoring การนิเทศแบบพี่เลี้ยง การให้คำชี้แนะ (Coaching) 3) Out: Outreach Program การออกหน่วยบริการเชิงรุกถึงโรงเรียน (School Outreach Program) และ 4) 21: Learning in 21st Century การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

จุดเด่น คือ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือขององค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ และโรงเรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพิเศษให้แก่นักเรียน โดยรูปแบบนี้จะไม่นั่งองค์กรใดองค์กร หนึ่งให้ทำหน้าที่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อสร้างเครือข่ายแล้วจะมีการดำเนินการประชุมอย่างเป็นขั้นตอนตามบทบาท ของแต่ละองค์กร เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการของโรงเรียน องค์กรจะนำประเด็นที่เกี่ยวข้องไปวางแผน ช่วยเหลือ จุดที่เป็นอุปสรรค คือ องค์กรในเครือข่ายต้องดำเนินการไปพร้อมกัน ถ้าขาดแม้แต่องค์กรเดียวจะไม่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการของรูปแบบต่อไปได้ และต้องมีการประสานงานกันอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว มี ประสิทธิภาพ ซึ่งเหมาะกับโรงเรียนขนาดเล็กที่เริ่มดำเนินการจัดการเรียนรวมแต่ขาดความพร้อม

เป้าหมายการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ การช่วยเหลือและพัฒนา นักเรียนให้สามารถบรรลุศักยภาพสูงสุด โดยจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนในโรงเรียนได้ตาม ความเหมาะสมที่นักเรียนสามารถพัฒนาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งจากศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรวมใน ประเทศไทย พบว่า ทุกรูปแบบให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

พิเศษ คือ ผู้นำของสถานศึกษาหรือผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง บุคลากร นักเรียน นักศึกษาชีพ และการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ การจัดการศึกษาพิเศษจะประสบความสำเร็จต้องรวมพลังช่วยกันจากทุกฝ่าย เปรียบการจัดการศึกษาพิเศษเหมือนการต่อภาพจิ๊กซอ ถ้าขาดชิ้นใดชิ้นหนึ่งไป ความสมบูรณ์ของรูปภาพย่อมไม่เกิด ถึงแม้ภาพรวมจะสวยงามก็ตาม แต่ก็มีช่องว่างหรือปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอยู่ดี

แนวโน้มการจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ

ในปี 2019 มีการจัดประชุมการศึกษาพิเศษระดับโลกที่ประเทศโคลัมเบีย การประชุมครั้งนี้มี UNESCO เข้าร่วมประชุมด้วย ซึ่งในที่ประชุมได้พูดถึงการพัฒนาการศึกษาพิเศษภายในปี 2030 ต้องดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายด้านความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้ชัดเจน และการจัดการศึกษาพิเศษที่เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัยที่เน้นผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน ซึ่งปัจจุบันบางประเทศมีความก้าวหน้ามากและมีบางประเทศมีนโยบายทางการศึกษายังไม่ครอบคลุมเด็กทุกคน

สำหรับการศึกษาในสหรัฐอเมริกาได้ประกาศกฎหมายการศึกษาพิเศษเป็นครั้งแรก เมื่อปี ค.ศ. 1977 ชื่อ Education for All Handicapped Children Act of 1975 (Public Law 97-142) ทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ ได้เรียนหนังสือ หลังจากใช้กฎหมายการศึกษาพิเศษฉบับนี้เป็นเวลา 22 ปี จึงมีการปรับปรุงกฎหมายการศึกษาพิเศษครั้งใหญ่ในปี 1997 เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไป พร้อมกับตั้งชื่อใหม่ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาของผู้ที่มีความสามารถ (Individuals with Disability Education Act-IDEA, Amendment of 1997) (Soukakou, 2012; Malyshevska, 2016) สำคัญของบทกฎหมายกำหนดให้รัฐจะต้องจัดบริการการช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กทุกคนที่สงสัยว่ามีปัญหา สำหรับใ้การศึกษาพิเศษขั้นแรกเป้น การทดสอบเด็ก การจัดทำแผนเฉพาะบุคคล ซึ่งรวมจุดมุ่งหมาย หลักสูตรวิธีการดำเนินงาน และการวัด/ประเมินผล แผนการให้บริการทางครอบครัวเฉพาะบุคคล (Individualized Family Service Plan - IEP) ทางโรงเรียนจึงต้องจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กแต่ละคน ซึ่งเยาวชนที่มีความพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาฟรีและเหมาะสมในสภาพแวดล้อมที่จำกัดน้อยที่สุด ขณะนี้หน่วยงานการศึกษากำลังผลักดันให้เด็กพิการทุกคนได้รับการศึกษาในห้องเรียนปกติโดยไม่คำนึงถึงลักษณะและความรุนแรงของความพิการ (Fitch, 2003, p. 233; Lupart & Webber, 2010; Opertti et al., 2013) การนำผู้ปกครอง ชุมชน สภาพแวดล้อม การสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ การรวมผู้บริหาร ครูการศึกษาพิเศษ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในเชิง “การบูรณาการ” ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจึงไม่ถูกแยกออกจากเพื่อนปกติ มีโอกาสการพัฒนาทักษะทางสังคมและวิชาการที่จำเป็นต่อการทำงาน เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ และที่สำคัญการนำกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของประเทศมาสู่การปฏิบัติ จึงเป็นกุญแจสำคัญของการบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาพิเศษ นอกจากนี้ในอนาคตต้องมีการค้นหากระบวนการเตรียมความพร้อมของครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษผ่านระบบออนไลน์ต่อไป

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

แนวโน้มการจัดการศึกษาในประเทศที่มีความพร้อม มีนโยบายให้นักเรียนมีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงความบกพร่อง และรัฐต้องสนับสนุนค่าใช้จ่ายทั้งหมด แต่ยังมีบางประเทศกำลังเผชิญกับอุปสรรคใหม่ทางการศึกษา คือ ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับกับโรงเรียนที่มีขนาดเล็กหรือโรงเรียนที่รัฐจัดให้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นช่องว่างความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองในการแข่งขันระหว่างคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษา อนึ่งการวัดและประเมินผลจำเป็นต้องวัดประสิทธิภาพของการสอนครูให้เห็นกระบวนการสอนอย่างไรที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนทุกคนได้เรียนดีที่สุดใน เพื่อยกระดับการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดความสัมพันธ์กับหลักสูตร และต้องหลีกเลี่ยงการวัด การประเมินผลที่มีผลกระทบต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวม

แนวโน้มการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย

กระบวนการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและการจัดการศึกษาพิเศษที่พัฒนาขึ้น อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 - 2559 พบว่า ประเทศไทยมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษาเด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษา แต่ยังเข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคัน จึงต้องเร่งดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และมีมาตรการต่างๆ ให้เด็กและประชาชนทุกช่วงวัยสามารถเข้าถึงโอกาส โดยแนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561; สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ซึ่งทุกภาคส่วน ทุกองค์กรสามารถจัดการศึกษาพิเศษให้สอดคล้องตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นการจัดการเรียนรวม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม มีสิทธิเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศ โดยการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาไปยังองค์กร และหน่วยงานในท้องถิ่น ดังนี้

1) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) การจัดการเรียนรวมจะเป็นของโรงเรียนแกนนำหรือโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม รับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภททุกระดับความรุนแรง ในบางโรงเรียนมีการคัดกรองเบื้องต้น ดำเนินการส่งต่อไปพบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัย ซึ่งผู้บริหารของโรงเรียนจะทำหน้าที่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ มีการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องที่เน้นให้นักเรียนได้ทำทุกกิจกรรมร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน มีทีมงานจิตอาสาทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู มีครูการศึกษาพิเศษ และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง 2) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ตาม

วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการว่า “คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” ผู้บริหารโรงเรียนจะกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการศึกษาพิเศษ มีการรับนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเรียนได้ โดยการรับรองจากแพทย์ และมีการประเมินคัดกรองเบื้องต้น โดยครูที่ผ่านการอบรม ในบางโรงเรียนจะรับนักเรียนเข้ามาเรียนจากศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นนักเรียนได้รับการฝึกและเตรียมความพร้อมมาในระดับหนึ่งแล้ว 3) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สามารถรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและการจัดการเรียนสอนแบบทวิภาคี โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ มีเป้าหมายให้นักศึกษาสามารถนำไปประกอบอาชีพ ได้แก่ สาขาไฟฟ้า สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาคอมพิวเตอร์กราฟฟิก สาขาธุรกิจค้าปลีก สาขาโรงแรม ซึ่งเป็นสาขาที่เน้นการฝึกทักษะให้มีความชำนาญ 4) โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) เป็นโรงเรียนสาธิตในแต่ละมหาวิทยาลัย ใช้รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม การบูรณาการการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน มีการผลิตสื่อการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การรับนักเรียนจะมีการประเมินเบื้องต้น หรือได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ เพื่อนำข้อมูลมาจัดการเรียนการสอน มีการกำหนดจำนวนการรับนักเรียนเข้าเรียน 5) โรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และด้วยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม โรงเรียนจะพิจารณาเรื่องความช่วยเหลือตนเองของนักเรียน ความพร้อมของนักเรียนที่จะเข้าเรียนรวม และ 6) โรงเรียนสังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.) มีนโยบายให้มีโรงเรียนที่เป็นศูนย์ต้นแบบสร้างเสริมศักยภาพสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหารต้องสร้างระบบขึ้นมาช่วยเหลือ มีครูการศึกษาพิเศษที่พร้อมให้ความช่วยเหลือ การจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบเรียนรวม ทั้งนี้ตามนโยบายของกรุงเทพมหานครจะเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยการเพิ่มจำนวนโรงเรียนที่จัดการศึกษาเรียนรวมปีละ 5 โรงเรียน เพื่อมอบโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กทุกคนและทั่วถึง เพื่อช่วยผู้ปกครองที่ต้องการหาโรงเรียนใกล้บ้าน และลดภาระค่าใช้จ่าย ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้สร้างทีมงานทางการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการการศึกษาพิเศษให้แก่องค์กร หน่วยงาน ให้สามารถจัดการศึกษาทุกระดับตามความพร้อม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการบริหาร นำไปสู่พัฒนาการศึกษาที่สนับสนุนให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในห้องเรียนปกติ จำเป็นต้องมีผู้บริหารกำหนดนโยบาย สร้างทีม เพื่อการพัฒนา ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มรูปแบบ (Hartmann, 2016) ร่วมกับการกำหนดในแผนจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ที่ระบุให้ชัดเจนว่า เมื่อนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอย่างเต็มรูปแบบ ต้องได้รับการจัดการเรียนการสอน พัฒนาทักษะด้านใดบ้าง และมีความจำเป็นต้องได้รับการจัดเตรียมอุปกรณ์อำนวยความสะดวกแบบใด พร้อมกับการเตรียมความพร้อมของบุคลากร อาคาร สถานที่เพื่อมาส่งเสริม ช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นมาตรฐานสากล และมีความเหมาะสมกับความจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล อันนำไปสู่การสร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษาของกลุ่มคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส โดยไม่มีข้อกีดกันความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา วิธีการดำเนินชีวิต และฐานเศรษฐกิจ

ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการเรียนรวม

การจัดการศึกษาเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้น ทุกภาคส่วนต้องมีความเชื่อว่า โดยพื้นฐานแล้วเด็กทุกคนมีความแตกต่างกัน ด้านความสามารถ ร่างกาย ความถนัด ภาษา เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ซึ่งแนวคิดหลัก (Major Concepts) ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรวม (ผดุง อารยะวิญญู และ วาสนา เลิศศิลป์. 2551; ประพันธ์พงษ์ ขำอ่อน และอนันต์ คงเครือพันธุ์, 2562; Thomas, 1997) ได้แก่ 1) โอกาสที่เท่าเทียมกัน (Equal Opportunity) เด็กทุกคนต้องมีสิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน 2) ความหลากหลาย (Diversity) การจัดการศึกษาที่ดี ควรคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล เด็กทุกคนในชั้นเรียนมีความศักยภาพที่แตกต่างกัน 3) การยอมรับความแตกต่าง (Individual differences) การบูรณาการสถานการณ์ให้มีความเหมาะสมกับความต้องการเฉพาะ ซึ่งเป็นกระบวนการ "การดูดซึม" ให้กลมกลืนไปด้วยกัน ดังนั้นการจัดการศึกษาจะต้องจัดให้สามารถยอมรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนในชั้นได้ 4) เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน (Mutual Respect) นักเรียนควรได้รับการปลูกฝังให้เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น โดยครูต้องเป็นตัวแบบที่ดี (Role Model) 5) สิ่งแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment) การจัดบูรณาการสภาพแวดล้อมของโรงเรียนต้องมีความเหมาะสม เปิดโอกาสนักเรียนเข้าเรียนหรือมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นปกติมากที่สุด

ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จของการศึกษาแบบเรียนรวม (สำนักงานงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: น. ค-ช; Jones, 1984; Yunker, 1988; Meijer, Pijl and Hegarty, 1994; Kiuppis & Hausstatter, 2014) สรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. ปัจจัยระดับบุคคล ได้แก่ 1) การคัดเลือกครูผู้สอนและครูผู้ช่วยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีความรัก มีเมตตา มีความอดทนสูง รวมถึงมีทัศนคติเชิงบวกพร้อมที่จะดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้ ซึ่ง 2) ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน 3) การส่งเสริมคุณภาพการเรียนรวม โดยความร่วมมือระหว่างครู บุคลากร หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการศึกษาพิเศษในแต่ละด้าน และจากผู้ปกครองในการให้ข้อมูล พฤติกรรมเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ 4) การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ครูและผู้ปกครองจะต้องให้ความร่วมมือกัน ในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ไปในทิศทางเดียว 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีทัศนคติเชิงบวกต่อการศึกษาพิเศษ (Bochner & Pieterse, 1989; Ward and Le Dean, 1996) ไม่มองว่าการจัดการศึกษาพิเศษเป็นภาระจำเป็นที่ต้องทำ แต่มองว่าการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นเป้าหมายของความสำเร็จทางการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริง ซึ่งทัศนคติของผู้บริหารมีผลต่อการจัดการศึกษาพิเศษในสถานศึกษาอย่างมาก รองลงมาเป็นที่ศนคคิครุ นักเรียน และผู้ปกครอง

อุปสรรคในการจัดการศึกษาพิเศษ คือ ครูยังไม่พร้อมจะรับนักเรียนเข้าเรียนรวมในห้องเรียนปกติ ครูยังจำเป็นต้องได้รับการอบรมด้านการศึกษาพิเศษเพิ่ม การขาดแคลนครูการศึกษาพิเศษ ครูลาออกระหว่างภาคเรียน ซึ่งมีการแก้ปัญหาโดยการสนับสนุนให้ครูเข้าอบรมด้านการศึกษาพิเศษ แต่เมื่อสอบบรรจุได้ครูลาออก จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องเข้ามาดูแลนักเรียนแทน การสอนจะเป็นหน้าที่ของครูคนอื่น หรือครูมีภาระงานเอกสารที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน ทำให้มีเวลาในการจัดการเรียนการสอนน้อย ดังนั้นในเวลาสอนต้อง

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

บริหารจัดการเวลาให้คุ้มค่าที่สุดเพื่อพัฒนานักเรียน และบางกรณีขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการจัดการศึกษาพิเศษ เมื่อสำเร็จการศึกษาระบบการส่งต่อยังไม่ต่อเนื่องและครบทุกความบกพร่อง ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทเข้ามาเรียน

2. ปัจจัยระดับหน่วยงาน การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนหรือหน่วยงาน ได้แก่ 1) ผู้บริหารต้องแสดงนโยบาย กระบวนการ แผนงานสนับสนุนงบประมาณ จัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม เสริมสร้างให้บุคลากรและนักเรียนทุกคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน และส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เพื่อมาพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง 2) สร้างกระบวนการเรียนรวมอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นตั้งกระบวนการรับกระบวนการช่วยเหลือ การนำสหวิชาชีพเข้ามาทำงานเป็นทีม และการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การจัดชั้นเรียน การปรับความเข้าใจกับบุคลากรในการจัดการศึกษาพิเศษ 3) การปรับหลักสูตรเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าถึงบทเรียน และทำความเข้าใจบทเรียนได้มากขึ้น โดยการปรับเนื้อหา วิธีการสอน หรือการนำเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 4) การเชื่อมต่อหรือเปลี่ยนผ่านทางการศึกษาจากระดับหนึ่งสู่อีกระดับที่สูงขึ้น ต้องมีการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างครูประจำชั้นทุกระดับและบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้อง และ 5) การสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชนให้มีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาพิเศษ

อุปสรรคในการจัดการศึกษาพิเศษ คือ ความพร้อมในการรับนักเรียน สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน ความพร้อมของสถานที่ ในบางกรณีนักเรียนมีความจำเป็นต้องออกกลางคัน โรงเรียนไม่สามารถรองรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มาเรียนได้ครบทุกประเภท โดยเฉพาะทางร่างกาย งบประมาณของโรงเรียนที่ได้รับไม่สม่ำเสมอ มีความยืดหยุ่นน้อย และเป็นงบประมาณรวมของโรงเรียน ไม่มีแยกเฉพาะการศึกษาพิเศษ อุปสรรคที่มีความจำเป็นสำหรับพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน สื่อการสอนที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของนักเรียน

3. ปัจจัยเชิงระบบ ได้แก่ 1) การเตรียมบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมกับการจัดการศึกษาพิเศษ เริ่มตั้งแต่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทุกคน ต้องได้รับการเรียนการสอนทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวม 2) สนับสนุนจากต้นสังกัดด้านนโยบาย งบประมาณ มีการนิเทศและติดตามอย่างต่อเนื่อง 3) ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนจัดเตรียมสถานที่สำหรับการจัดการศึกษาพิเศษ ห้องเรียน ห้องเสริมวิชาการ ศูนย์บริการนักศึกษาพิการภายในสถานศึกษา 4) การส่งเสริมให้โรงเรียนมีทีมสหวิชาชีพ เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักกิจกรรมบำบัด นักแก้ไขการพูด เข้ามาช่วยพัฒนานักเรียนในโรงเรียนกับครูการศึกษาพิเศษ และสร้างระบบการเชื่อมระหว่างโรงเรียน หน่วยงานให้เป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

อุปสรรคในการจัดการศึกษาพิเศษ คือ ขาดการสร้างเครือข่าย สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน หน่วยงาน หรือสร้างระบบการเชื่อมต่อด้านการศึกษา และการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งการส่งเสริมนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จต้องมีการเชื่อมต่อบetween โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม มหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนอาชีวศึกษา และสุดท้ายคือ การประกอบอาชีพ จนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริม และที่สำคัญการมีทัศนคติทางลบของผู้ปกครองบาง

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

คนที่ยังไม่พร้อมเปิดใจยอมรับที่ลูกหรือหลานมีแนวโน้มเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จึงเกิดช่องว่างระหว่างครู ผู้ปกครองในการช่วยเหลือนักเรียน

นอกจากนี้ผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญ ในการส่งเสริมความสำเร็จของการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นผู้ที่ต้องดำเนินการและกำหนดกลยุทธ์ กำหนดเป็นนโยบายสำหรับการปฏิบัติได้จริงอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสมรรถภาพของครูผู้สอนให้มีกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวม โดยเน้นการทำงานร่วมกัน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา มีการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่อบอุ่น สร้างความไว้วางใจ ความอุ่นใจให้แก่เด็กและผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน รวมถึงการสร้างห้องเรียน ควรออกแบบที่เป็นสากลเหมาะสมกับทุกคนในการเรียนรู้ UDL (Universal Design for Learning) และการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรวม ตลอดจนส่งเสริมให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ การพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษาพิเศษให้มีมาตรฐานไปในทางเดียวกัน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียนควบคู่กับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน

สรุป

ช่องว่างระหว่างแนวคิด นโยบาย กับความเป็นจริงในทางปฏิบัติของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ยังต้องได้รับการส่งเสริมให้ไปในทิศทางเดียวกัน การสร้างนโยบายให้นำไปปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าขาดการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ จะขาดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอหรือขาดความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ จะไม่สามารถพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผู้บริหารมีทัศนคติเชิงบวกจะเป็นพลังขับเคลื่อนสนับสนุนให้การศึกษาศึกษาพิเศษเกิดขึ้นในโรงเรียน การจะนำนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมเต็มรูปแบบในโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงระดับความรุนแรง เป็นสิ่งที่ท้าทายความคิด ความสามารถในการวางนโยบายทางการศึกษาอย่างยิ่ง เนื่องจากต้องทำงานบูรณาการทุกภาคส่วนให้เป็นที่มาเดียวกัน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาจากการสร้างความรู้ใหม่ของผู้สอน เริ่มต้นจากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้นักเรียนและครูเกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหาไปพร้อมๆ กัน การจัดการศึกษาพิเศษจึงมีเป็นการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหานั้นเป็นหลัก เพื่อสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

อย่างไรก็ตามผลของการนำไปใช้ในทางปฏิบัตินั้นจะยังไม่สอดคล้องกับนโยบาย แต่เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการจัดการศึกษาเรียนรวม ซึ่งในทุกประเทศมีช่องว่างระหว่างกำหนดนโยบาย การกำหนดสูตร และการนำไปใช้ในสถานศึกษา (Graham and Jahnukainen, 2011; Goransson & Nilholm, 2014) อาจต้องเริ่มด้วยการใช้กระบวนการแทรกซึมเข้าไปอย่างช้าๆ เพื่อเป็นการส่งสัญญาณให้โรงเรียนเตรียมความพร้อมทางสภาพแวดล้อม ความพร้อมของบุคลากรให้มีความเข้าใจ ยอมรับระบบการศึกษาพิเศษเข้าไปเป็นระบบหนึ่งในโรงเรียนที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วม การศึกษาพิเศษย่อมประสบความสำเร็จตามนโยบาย อีกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้เบื้องต้นในการจัดการศึกษาพิเศษ ขาดความร่วมมือการทำงานเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงาน สอดคล้องงานวิจัยของ Anastasiou, Kauffman & Di Nuovo (2015)

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

พบว่า การทำงานส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติแบบแยกส่วนระหว่างการศึกษาพิเศษและการศึกษาปกติ ส่งผลให้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมยังไม่ประสบความสำเร็จตามที่ควร เพื่อลดความซับซ้อนของการนำการศึกษาแบบรวมมาใช้ในโรงเรียนอย่างสมบูรณ์ อาจต้องสร้างค่านิยมและการพัฒนาเชิงบูรณาการ (Arduin, 2015; Kreitz-Sandberg, 2015) มิฉะนั้นการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอาจเป็นเพียงการฝากนักเรียนเข้าไปอยู่ในโรงเรียน โดยไม่ได้รับการพัฒนา การศึกษาแบบรวมอาจเป็นแค่นโยบายมอโอบโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ แม้แต่ในโรงเรียนที่มีครูผู้เชี่ยวชาญต้องทำงานแยกออกจากระบบโรงเรียน เพราะฉะนั้นเพื่อความเป็นองค์รวมทางการศึกษาอย่างมีอาชีพ ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายต้องกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาพิเศษ คืออะไร ควรจัดเพื่อใคร ต้องใช้งบประมาณเท่าไร ใครต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ถึงนำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการเรียนรวมอย่างสมบูรณ์แบบภายใต้แนวคิด “ไม่มีเด็กคนใด ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง” (No Child Left Behind Act) และเป็นการให้บริการทางการศึกษาที่ให้สิทธิ์นักเรียนเลือกโรงเรียน ไม่ใช่โรงเรียนมีสิทธิ์เลือกนักเรียน

บรรณานุกรม

- กึ่งเพชร ส่งเสริม.(2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ด. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2544). *รูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลัง: การพัฒนาแบบการจัดการกิจกรรมการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เบญจมา ชลธารันนท์. (2546). *คู่มือการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา. คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- ปวีณา วิจิตพร. (2554). *รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของมูลนิธิบ้านสมานใจ จังหวัดเชียงใหม่*. ปรินญญาณิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (การศึกษาพิเศษ). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพันธ์พงษ์ ขำอ่อน และอนันต์ คงเครือพันธุ์. (2562). *โครงการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเครื่องมือปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนและชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 51*. กรุงเทพฯ: เอ.พี. กราฟฟิค ดีไซน์และการพิมพ์.
- ภูฟ้า เสวกพันธ์ .(2555) *การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ผดุง อารยะวิญญู และวาสนา เลิศศิลป์. (2551). *การเรียนรวม*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เจ.เอ็น.ที.
- สมเกตต์ อุทธโยธา. (2562). การขยายการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามแนวทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรูปแบบ CocoOut 21 Model. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 14(7): 1-24.

วารสารวิจัยและพัฒนาศึกษาพิเศษ

- สมพร หวานเสรีจ. (2562). การส่งเสริมสนับสนุน การจัดการเรียนรวม โดยใช้รูปแบบ SPISIR. *วารสาร Sikkhana*, 6(7): 152-162
- สุภาพร ชินชัย. (2551). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษา โรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่*. ปริญญาโท วท.ด. (การวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ (2561). *การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เรียนรวมสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- _____. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
- Alquraini, T., & Gut, D. (2012). Critical components of successful inclusion of students with severe disabilities: Literature review. *International journal of special education*, 27(1), 42-59.
- Anastasiou, D., Kauffman, J. M., & Di Nuovo, S. (2015). Inclusive education in Italy: description and reflections on full inclusion. *European Journal of Special Needs Education*, 30(4), 429-443.
- Arduin, S. (2015). A review of the values that underpin the structure of an education system and its approach to disability and inclusion. *Oxford Review of Education*, 41(1), 105-121.
- Berger, I. E., Cunningham, P. H., & Drumwright, M. E. (2007). Mainstreaming corporate social responsibility: Developing markets for virtue. *California management review*, 49(4), 132-157.
- Blandul, V. C. (2010). International approaches to inclusion of children with special educational needs in mainstream education. *Problems of Education in the 21st Century*, 21, 29.
- Bochner, S. and PIETERSE, M. (1989). 'Preschool directors' attitudes towards the integration of children with disabilities into regular preschools in New South Wales', *International Journal of Disability, Development and Education*, 36, 133-150.
- Booth, T. (2011). The name of the rose: *Inclusive values into action in teacher education*. *Prospects*, 41(3), 303-318.
- Bray, J., Heward, M., Evans, S., Nyman, S., & Innes, A. (2014). *The social care and support needs of adults with concurrent dementia and visual impairment*.

- Bui, X., Quirk, C., Almazan, S., & Valenti, M. (2010). Inclusive education research and practice. *Maryland Coalition for inclusive education*, 1-14.
- Fitch, F. (2003). Inclusion, exclusion, and ideology: Special education students' changing sense of self. *The Urban Review*, 35(3), 233-252.
- Florian, L. (2014). What counts as evidence of inclusive education?. *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 286-294.
- Goransson, K., & Nilholm, C. (2014). Conceptual diversities and empirical shortcomings—a critical analysis of research on inclusive education. *European journal of special needs education*, 29(3), 265-280.
- Gordon, S. (2006). Making sense of the inclusion debate under IDEA. *BYU Educ. & LJ*, 189.
- Graham, L. J., & Jahnukainen, M. (2011). Wherefore art thou, inclusion? Analysing the development of inclusive education in New South Wales, Alberta and Finland. *Journal of education policy*, 26(2), 263-288.
- Grenot-Scheyer, M. (1996). *The Inclusive Classroom. Professional's Guide*. Teacher Created Materials, Inc., 6421 Industry Way, Westminster, CA 92683.
- Hartmann, E. S. (2016). Understanding the everyday practice of individualized education program team members. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 26(1), 1-24.
- Jones, R. L. (1984). *Attitudes and Attitude Change in Special Education: Theory and Practice*. The Council for Exceptional Children, 1920 Association Dr., Reston, VA 22091.
- Karten, T. J. (2015). *Inclusion strategies that work!: Research-based methods for the classroom*. Corwin Press.
- Kiuppis, F., & Peters, S. (2014). Inclusive education for all as a special interest within the comparative and international education research community. *Annual Review of Comparative and International Education 2014*.
- Kreitz-Sandberg, S. (2015). 'As an educator you have to fix many things on your own': A study of teachers' perspectives on organizing inclusion in various welfare contexts.
- Lupart, D., & Webber, C. (2010). Shkilna reforma v Kanadi: perekhid vid rozdilnykh system osvity do inkluzyvnykh shkil. *Defektolohiia*, 1, 6-11.
- Mallick, U., & Sheesh, K. S. (2013). Perspectives of students and parents about mainstreaming education for children with special needs in Bangladesh. *Asian Journal of Inclusive Education*, 1(1), 17-30.

- Malyshevska, I. A. (2016). Zarubizhnyi dosvid inkluzyvnykh tendentsii v osviti. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*, 10, 102-107.
- Meijer, C. J., PIJL, S. J. and HEGARTY, S. (1994). *New Perspectives in Special Education: A Six Country Study of Integration*. London: Routledge
- Mitchell, D. (Ed.). (2005). *Contextualizing inclusive education: Evaluating old and new international paradigms*. Routledge.
- Moore, E. (2003). *Perspectives on Educational Provision Amongst Students with a Special Educational Need, Their Parents and Their Teachers: A Case Study of Advocacy, to Determine Its Effectiveness in Facilitating Self-determination, for Students with a Special Education Need in a Mainstream Secondary School*. (Doctoral dissertation, University College Dublin).
- Opertti, R., Walker, Z., & Zhang, Y. (2013). Inclusive education: From targeting groups and schools to achieving quality education as the core of EFA. *The SAGE Handbook of Special Education: Two Volume Set*, 1, 149.
- Shore, K. (2013). *Mainstreaming special education students: The parents' role. Australia: Wiltshire*.
- Sindelar, P. T., & Deno, S. L. (1978). The effectiveness of resource programming. *The Journal of Special Education*, 12(1), 17-28.
- Soukakou, E. P. (2012). Measuring quality in inclusive preschool classrooms: Development and validation of the Inclusive Classroom Profile (ICP). *Early Childhood Research Quarterly*, 27(3), 478-488.
- Stubbs, S. (2008). *Inclusive education. Where there are few resources. Oslo, The Atlas Alliance Publ.*
- Thomas, D. (1997). 'The determinants of teachers' attitudes to integrating the intellectually handicapped', *British Journal of Educational Psychology*, 55, 251-263.
- UNESCO, E. F. A. (2010). *Global monitoring report 2010; Reaching the marginalized. Paris: UNESCO*.
- Ward, J. and Le Dean, L. (1996). 'Student teachers' attitudes towards special educational provision', *Educational Psychology*, 16, 207-218.
- Yuker, H. E. (1988). *Attitudes toward persons with disabilities*. Springer Publishing Co.